

הפורחת בכל יום..

הניוז היומי של דרשו.

Dirshu
דרשו ד' ועוז
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

יום שני י"ד סיון תשע"ח | דף היומי בבלי: זבחים מה.
דף היומי בהלכה: מסעיף ט' עד סימן שי"ב סעיף ב'.
מוסרי: תורת הבית מ"והנה ידוע" עד תחילת מאמר שני.
קנין חכמה הלימוד השבועי: פרק א עד פרק ב.

הדף היומי בהלכה

מה מותר לכתחילה להניח על גבי פצע מדמם בשבת?

אומרים שאף האוסרים הנ"ל, לא אסרו אלא בסוג של בד שרגילים לצובעו לפעמים, אבל לא בבד שאינו עומד לצביעה כלל. ולדבריהם, מותר לכתחילה להניח תחבושת, 'פלסטר' או נייר טישו, וכדומה, על גבי הפצע.
[ביאורים ומוספים דרשו שיב, 4; ארחות שבת טו, סג, והע' צא]

נחלקו הפוסקים אם מותר להניח בגד או מגבת על גבי מכה שיוצא ממנה דם: יש האוסרים משום שצובע את הבד, ויש מקלים. ובמקום הדחק ניתן להקל בכך, משום שזו צביעה בדרך לכלוך. ולכן, אם ניתן לשטוף תחילה את הדם במים, יש לעשות כן; ואם לא ניתן לשטפו, מותר להניח עליו מטפחת בד. ויש

הדף היומי בהלכה

קריעת נייר בשבת - איסור דאורייתא או דרבנן?

לשימוש עבורו, עובר באיסור דאורייתא; ואם על ידי הקריעה מתקין רק את אחד החלקים לשימוש - אסור הדבר מדרבנן מפני שינראה כעושה כלי, ויתכן שעובר באיסור דאורייתא של 'מכה בפטיש'.
[משנ"ב שיב, ו; ביאורים ומוספים דרשו, 4; ארחות שבת ח"א עמ' שמט]

הקורע יריעת בד, נייר וכדומה, על מנת לחזור ולחברם, עובר באיסור מלאכת 'קורע'. ואם קורע בדרך השחתה וקלקול, עובר באיסור דרבנן. והקורע שלא על מנת לחבר, אך אינו עושה זאת בדרך השחתה אלא בדרך תיקון - נחלקו ראשונים אם עובר באיסור דאורייתא או דרבנן.
והמשנה ברורה מכריע שבמידה והופך את שני חלקי היריעה או הנייר לראויים

הדף היומי בהלכה

העובר בהיתר על איסור דרבנן מפני 'כבוד הבריות' - האם טעון כפרה על כך?

חכמים לצורך כבוד הבריות, מפני שהיא חמורה משאר איסורים דרבנן, ועוד - שיש הסוברים שאסורה מדאורייתא. והעובר בהיתר על איסור דרבנן מפני כבוד הבריות - נחלקו הפוסקים אם טעון כפרה על כך.
[שו"ע שיב, א, וביה"ל ד"ה דהא; ביאורים ומוספים דרשו, 48, בהרחבת המקורות]

במספר מקומות מצאנו שהתירו חכמינו ז"ל איסורי שבת דרבנן מפני 'כבוד הבריות'; וכגון לצורך נקיון הגוף והבגדים, העברת המת ממקום למקום, ועוד. האיסורים שהותרו - כל אחד במקומו ועל פי השיטות השונות - הם: טלטול מוקצה, הוצאה ליכרמלית ואמירה לגוי.
אולם, עשיית מלאכה דאורייתא בצורה 'שאינה צריכה לגופה' לא התירוה

בדיוק כאשר צלצל הטלפון הציבורי, עבר במקום ראש הישיבה, הרים את השפופרת ושאל את מי מבקשים. כששמעה הבת את קולו של אביה שאלה בפליאה: אינני מבינה, לאן התקשרתי? הביתה?

ליאריצייט הגאון רבי דוד מן זצ"ל ראש ישיבת כנסת חזקיהו - י"ד בסיון תשע"ב

דואג לו. ואם נצרך הדבר שיאמרו שיעור בישיבה, אני גם עושה זאת... רק לאחר מכן בתפילת ערבית, כשהבחין בחור ברבי דוד יושב צמוד לחזן וגילה שהאיש יושב לצדו היה ראש הישיבה בכבודו ובעצמו, נדהם לגודל פשטותו וחכמתו. פעם שח לו אחד הבחורים כי הוא מתקשה בשמיעה, אך חפץ הוא להיכנס לשיעוריו של ראש הישיבה שנודעו בייחודיותם. שאלו ראש הישיבה בעדינות כיצד יוכל להבין את השיעור אם אינו שומע כראוי, והלה השיב כי הוא קורא היטב את השפתיים, וכך יוכל לקרוא את שפתי ראש הישיבה ולהבין את שיעורו. למחרת כשהגיע רבי דוד לאמירת השיעור, היה שפמו מקוצץ... ובמשך כל אותה שנה הקפיד על כך, כדי שאותו בחור יוכל להבין את השיעור כראוי דרך קריאת השפתיים.

אחד האברכים הבחין בוקר אחד ברבי דוד יוצא מביתו זמן מה קודם התפילה בלוויית יהודי מרושל עטור בליות, וצועד עמו ברחוב הישיבה. הדבר היה בעיניו לפלא, מה לאותו אדם ולראש הישיבה זמן קצר קודם תפילת השחר בישיבה? רק לאחר שבירר זאת התגלתה לו האמת, שאותו יהודי בא אמש בשעת לילה לכפר לאסוף מעות בעבור נישואי בתו וסיפר על קשייו הרבים, ורבי דוד, כהרגלו לסייע לכל אדם ליווה אותו לבתים הסמוכים אליו באומרו שאם יתלווה אליו לבטח יוכל להשיג יותר מעות לצרכיו. לאחר מכן הכניסו לביתו, דאג לו לארוחה דשנה והפציר בו שישאר לנום בביתו את שנת הלילה, ומיד עם שחר ליווה אותו לתחנת האוטובוס להראות לו את הדרך.

(מתוך כתבה בידת נאמן, בלק תשע"ב)

קגדלותו בתורה של הגאון רבי דוד מן זצ"ל, ראש ישיבת כנסת חזקיהו, היו גודל ענוותנותו ופשטות הליכותיו.

הוא היה רגיל גם ברום מעמדו כראש ישיבה להרים כל טלפון ציבורי שצלצל בעת שעבר בקומת הישיבה. פעם התקשרה בתו לבקש שיקראו לבעלה הלומד בבית המדרש בישיבה, ובדיוק אז עבר שם אביה - ראש הישיבה, הרים את השפופרת ושאל את מי מבקשים. כששמעה הבת את קולו של אביה שאלה בפליאה: אינני מבינה, לאן התקשרתי? הביתה? והוא השיב בפשטות: לא, התקשרת לישיבה, אבל אני הרמתי את השפופרת ואקרא לבעלך מיד... כשרבים הביעו פליאה כיצד מתנהג כך ראש הישיבה, והרי אין הדבר יאה למעמדו, ענה בפשטות: "הרי אם מתקשרים, סימן שצריכים משהו. כמו שכאשר דופקים בדלת, פשוט הוא שאם ניתן הולכים מיד לפתוח, ולא משנה מי פותח את הדלת, כך הוא גם בענין זה. אם משהו צריך לעזרה - וכי לא אסייע לו במבוקשו? רוב שנותיו נהג, שכשהגיע לישיבה היה פושט את האיצטל דרבנו, מתיישב בספסל האחרון ומתעמק בתלמודו. באחד הימים הגיע בחור צעיר לבדוק את הישיבה, התיישב על ידו והחל לתלמוד תוך כדי שהוא בוחן את הישיבה והתנהלותה. הוא ניצל ההזדמנות שרבי דוד ישב לצדו, ונראה היה לו כאחד השייך לישיבה, והחל לשאול אותו שאלות על הישיבה, כשרבי דוד בפשטותו משיב לו אחת לאחת על כל שאלותיו.

לבסוף כשנשאל מה תפקידו בישיבה, השיב בענוות חן: אני מסדר מה שצריך כאן בישיבה. אם חסר למישהו אוכל, אני דואג לו. אם לבחור חסרה מיטה, אני

פניני הפרשה

סיפר אותו תלמיד חכם: "הפעם הרגשתי שאני בא בזכות עצמי, אני אדבר אליו כחבר. נכנסתי לביתו של העשיר והוא אכן כיבד אותי כראוי, שאל לשלומי ומה מעשיי. הרגשתי שיש לי עם מי לדבר..."

בין ביטחון עצמי לביטחון בהקב"ה

שבשעה שנתנו לו בארץ את כתובתו, אמרו לו כי הוא רוחש אליו הערכה ותמיד דורש בשלומו ובשלום משפחתו.

סיפר אותו תלמיד חכם: "הפעם הרגשתי שאני בא בזכות עצמי, אני אדבר אליו כחבר... נכנסתי לביתו והוא אכן כיבד אותי כראוי, שאל בשלומי ומה מעשי, ואמר כי מאד היה רוצה להשתתף ולזכות בהחזקת הישיבה, הרגשתי סוף סוף 'יש לי עם מי לדבר', ודיברתי אליו כחבר שיעזור לי. ואז כשסיימנו, הוציא הלה מכיסו שטר של... חמשה דולר ונתנם לי".

(ע"פ נר לשולחן שבת)

על פי ה' יסעו בני ישראל ועל פי ה' יחנו (במדבר יח ט)

מעשה בתלמיד חכם נכבד מירושלים שנסע לחו"ל לאסוף כסף לישיבתו. במטוס פגש בגאון רבי דן סגל. החלו לשוחח בדברי תורה, בין הדברים הזכיר כי זו הפעם הראשונה שהוא נוסע לחו"ל לאסוף כסף, וסיפר על החששות המקננים בלבו.

אמר לו רבי דן: "עצה לי אליך, כשאתה נכנס לגבירים לבקש מהם תרומה, אל תדבר אל הגביר, דבר אל הקב"ה ישירות, הגביר רק שומע!!!".

אותו תלמיד חכם עשה כדבריו, ואכן ראה ברכה מיוחדת. בכל כתובת קיבל סכום יפה מאד. במהלך שהותו בחו"ל הגיע לאדם עשיר ממכרי משפחתו,

השו"ת היומי

המוכר בקיוסק גובה שקל נוסף מכל מי שמשלם באשראי - האם זו ריבית?

משום ריבית. ובמודיעין עילית יש כמה קיוסקים שעשו היתר עיסקא ותלו אותו בחנות.

אכן מותר למוכר לגבות עבור עמלת האשראי, כיון שאלו ההוצאות שלו. ובדרך כלל עמלת האשראי אינה יותר משתי אחוז, לכן חשוב לזהר בכל קניה באשראי שדורשים תוספת, שאם זה עובר את ההוצאות הדבר אסור משום ריבית.

שאלה ותשובתה בצידה משולחנו של הרה"ג רבי מרדכי הלוי שוורצבורד שליט"א מורה הוראה 'נאות שמחה' - מודיעין עילית

שאלה: קיוסק המוכר סיגריות ומודיע שמי שקונה באשראי מוסיף שקל אחד, האם זו ריבית?

תשובה: כאשר משלמים באשראי, המוכר מקבל את הכסף מחברת האשראי לאחר כמה שבועות [נכון להיום], ואם גובה מחמת זה שקל יותר, הדבר אסור

”נשלחתי פעם להעביר כסף לאברך שגר בשוק מאה שערים. הלכתי לדירתו והיא היתה ממש חורבה... אך הוא בשום אופן לא רצה לקבל ממני את הכסף, אמר שיש לו מספיק...”

הגאון רבי משולם דוד הלוי סולובייצ'ק מספר על בני התורה בדור הקודם שידעו להתייחס לעולם הזה כפרוזודור

קרח, עד שאירע מעשה שמחמתו הסכים לזה, שפעם אחת היו שבת ושבועות סמוכים זה לזה והחום היה גדול מאוד, והלכנו לחפש חתיכת קרח לשמור בה הדגים שיתקיימו לב' הימים, אבל כבר לא היה אפשר להשיג קרח והוצרכנו לנסוע לגבעת שאול שהיה שם בית חרושת של קרח, ורק סמוך לשבת השגנו איזו חתיכת קרח, אבל היא נמסה באמצע היום והאוכל לא נשאר בטירותו והתקלקל, ולא ידעו מזה, ולאחר שאכלו ממנו היה לכולם חולי מעיים. וכשראה מרן ז"ל שזה כבר יכול להביא לידי חולי הסכים להכניס לביתו מקרר חשמלי. "וכן אופן הבישול אצל מרן ז"ל היה על פתיליה של נפט. והיה יהודי אחד שראה איך צריך לטרוח בכל פעם שמבשלים, הלך וקנה כירים של גז עם שלש להבות ונתנו למרן ז"ל במתנה, אולם מרן ז"ל לא הסכים להשתמש בו והעלה אותו אל הבידעם והיה מונח שם עד יום פטירתו. ואמר לנו אז: דעו לכם כי כל הנאה יתירה כאן בעוה"ז מורידה ומנכה מהחלק הצפון לעוה"ב..."

"ולא רק בדורות הקודמים, אלא אפילו בדור זה גופא אי אפשר להשוות בין בני התורה שלפני כמה עשרות שנים ובין בני התורה דהיום. זכורני שבשנים תש"י ואילך במשך כמה שנים היתה רוח של עליה בחורה ויראת שמים והבני תורה מאסו בעולם הזה ולמדו מתוך הדחק. הרבה בני תורה גרו בדירות עם מטבח משותף לכמה משפחות, וכן הנוחיות היו מחוץ לדירה, וכל השאיפה היתה לגדול בתורה ויראת שמים.

"באותן השנים הייתי פעם שליח להעביר כסף לאברך אחד שהיה גר בשוק של מאה שערים. הלכתי לדירתו והיא היתה ממש חורבה. המדרגות היו שבורות והדירה עצמה א"א בכלל לתאר, לא היתה לזה צורה של דירה. ורציתי למסור לו את הכסף - היה זה עשרים או שלושים לירות שטרלינג - והוא בשום אופן לא רצה לקבל ממני את הכסף ואמר שיש לו מספיק ואינו צריך, ולא הצלחתי לשכנעו בשום אופן והוצרכתי לחזור בלי למסור את הכסף. וכן היו הרבה בני תורה אז..."

"סיפר לי אחד שלמד בברנוביץ, ששם לא היה חדר אוכל בישיבה אלא אכלו ימים, שבכל יום אכלו אצל בעה"ב אחר, והנ"ל הצליח לסדר כמה ימים בשבוע אבל ליומיים בשבוע לא היה לו סידור קבוע לאכילת ימים. והנה יום אחד שאלו המשגיח הצדיק ר' ישראל יעקב לובסשאנסקי מה נשמע אתו ואיך הוא מסתדר, והבחור הנ"ל ענה לו שב"ה הכל בסדר מלבד זה ששני ימים אין לו איפה לאכול. כששמע זאת ר' ישראל יעקב, רקע ברגלו על הארץ וצעק: האם הישיבה נעשתה כדי לאכול ימים, או שהישיבה נעשתה ללמוד תורה?! והנה, ר' ישראל יעקב היה רחוק מלהיות אכזר, אלא שצעק כן כדי לחנך אותו שעיקר השהות בישיבה היא כדי ללמוד, ועליו להבין שכשנשאל 'מה נשמע אתו' הכוונה על עניני הלימוד והרוחניות, ולא היה לו לענות על ענין אכילה." (מתוך שיעורי רבנו משולם דוד הלוי - על התורה)

"על כן תמצא מואמרי חכמינו זכרונם לברכה רבים, כולם בסגנון אחד מדמים העולם הזה למקום זמן ההכנה, והעולם הבא למקום המנוחה ואכילת המוכן כבר, והוא מה שאמרנו: העולם הזה דומה לפרוזודור" (מסילת ישרים פרק א).

שח הגאון רבי משולם דוד הלוי סולובייצ'ק: "בירושלים, בדור הקודם, ניתן היה לראות דמויות של נקיי דעת, אנשים שלא היה להם כלום מן העוה"ז ועסקו כל ימיהם בתורה מתוך צדקות גדולה. זכורני את החברותא שהיתה בין ר' טודרוס הרשלה ז"ל ור' יודל הולצמן ז"ל, יהודים גאונים וצדיקים שחיו בפשטות מופלאה ובחיי דלות ועניות, וגדלו בתורה כל הימים כאשר אין מעניין אותם צרכיהם הגשמיים כלל ועיקר; ועוד דמויות כאלו שלא ראו במקומות אחרים, אנשים שאין להם מהעוה"ז כלום וחיים כל ימיהם בצדקות וביגיעה בתורה. כיום נשתנה הכל, וכל אחד צריך את כל הנוחיות ותענוגי העולם, ואיננו לומדים כדבעי לפי רוב הטובה הזו המזומנת לפתחנו. ומי יודע אם איננו בגדר רשעים המקבלים עולמם בחייהם לאכול בעוה"ז פרי מעשיהם. הלא כנגד כל הנאה שנהנה אדם בעוה"ז מנכים לו משכרו לעוה"ב. וכיצד בטוחים כ"כ שישאר לנו משהו בעוה"ב אחרי כל מה שאנו לוקחים מהעולם הזה..."

"לפני כשישים שנה [בשנת תש"ד] סיפר לי אחד מיושבי בית המדרש שבא אליו דודו מארצות הברית ורצה לקנות לו מקרר, ואמר לי שהוא מיאן בדבר ולא הסכים בשום אופן, שכן כל הנאה כאן בעוה"ז מנכה מהטוב הצפון לעוה"ב והוא אינו רוצה שיחסר לו שום דבר מהעוה"ב... כך חיו היהודים בדור הקודם, בהרגשה תמידית שכל דבר שנוטלים מהעוה"ז מקטין את העוה"ב וממילא לא רדפו כ"כ אחרי עוה"ז ולא הצטערו על כך שאין להם כ"כ עוה"ז. והמצב בדור הקודם היה, שלא היו אפילו דברים פשוטים.

"זכורני מבריסק שלא היה עדיין המושג של מים מהברז, אלא היה שואב מים שהיה שואב מהנהר ומחלק לכל בית בחבית שעמדה מחוץ לבית, ובחורף כשקמו בבוקר ורצו ליטול ידיים היו צריכים לשבור הקרח מלמעלה כדי להגיע למים שלמטה, והמים הללו היו קרים כ"כ, שהרגישו שהם חותכים את הידים (כשסיפרו לראשונה על ענין הברזים, שיש בווינה ברז בקיר שיוצא ממנו מים, לא האמינו לזה). וכשרצו לשתות כוס תה, היתה קופסה קטנה עם ד' חורים מלמעלה, והכניסו למטה עצים והדליקו אותם והניחו מעליהם כלי עם המים שיתחממו, ובחורף העצים היו רטובים ועד שהצליחו לעשות את האש לקח הרבה זמן וגם הבית התמלא עשן. לעשות כוס תה לקח כעשרים דקות. לא היה בית הכסא בבית כמו שיש היום, רק בסוף החצר רחוק קצת מן הבית היתה איזו חפירה, ואפשר לתאר איזה מאוס היה זה, ובחורף היה פחד גדול ללכת לשם בשעות הלילה. ועם כל זה היו פניהם של האנשים צהובים ושמחים יותר ממה שהם כיום, עם כל השפע.

"וכן בביתנו לא הסכים מרן ז"ל להכניס מקרר, והשתמשו בבלוקים של

פניני הפרשה

”האמת שמעולם לא עלה בדעתי להשתתף בהגרלה”, הסביר הבחור, ”אך בחלום הלילה ראיתי את המספרים שבע עשרה, שמונה עשרה, שלוש מאות ושבעים, והבנתי שהם מספרי המזל”

”איננו יודעים מה טוב ומה רע; החיסרון עלול להתברר כמעלה, ולהיפך”

שלוש מאות ושבעים, והבנתי שהם מספרי המזל". תמהו האנשים: "אבל היו רק שלושה מספרים לניחוש, ולא היו אלה המספרים הללו?!"
חיך ואמר: צירפתי את המספרים הללו ויצא לי ארבע מאות וחמש עשרה. מילאתי 415 וזכיתי. חישובו האנשים וקראו: "אבל התוצאה מחיבור המספרים היא 405 בלבד?!" התאכזב הבחור: "אה, ככה?! איזה מזל שאינני יודע חשבון!..."
כולם ריחמו עליו שאפילו חשבון אינו יודע, אך לבסוף התעשר מכך... למד מזה רבי אברהם: איננו יודעים מה טוב ומה רע. החיסרון עלול להתברר כמעלה, ולהיפך. אין עלינו אלא ללכת בתום, וההולך בתום ילך בטח.
(איש לרעהו מתוך 'הגדת' - הגדש"פ)

שטו העם ולקטו וטחנו ברחיים או דכו במדוכה (ויקרא יא ח).

אומר הזהר הק': "שטו העם ולקטו" - "שטיא הוא דא", כלומר, שוטים הם אלו שהשתטחו על הארץ ללקוט את המן, שכן מה ששייך ומיועד לאדם יבוא לו בנקל עד שלא יצטרך אפילו להתכופף (מרן הגרי"ח זוננפלד - 'חכמת חיים').
סיפר הגאון רבי אברהם יפה'ן זצ"ל: היה בחור מעוט-כשרונות שהתקשה בדברים הפשוטים ביותר והכל ריחמו עליו מה יהיה בסופו, הרי אפילו חנווני לא יוכל להיות. לבסוף רעשה העיר: הוא זכה בגורל בחמשת אלפי רובל - הון עתק באותם ימים, כי מילא נכונה את שלושת המספרים.
לתמיהת רבים היאך הצליח, הסביר: "האמת שמעולם לא עלה בדעתי להשתתף בהגרלה, אך בחלום הלילה ראיתי את המספרים שבע עשרה, שמונה עשרה,

מהי ה'פצצה' שהחפץ חיים לא רצה להטיל על הציבור?

הצטרפו אלינו ללימוד היומי בספר חפץ חיים

מבריסק, ש"ולא יהיה כקורח ועדתו" בא ללמד, שלא תהיה עוד מחלוקת כה ברורה כמחלוקת קרח ועדתו, שצד אחד צודק והשני חייב, ועל כן יזהר מן המחלוקת כמפני אש מתלקחת [כי אין לדעת עם מי הצדק].

עוד בחומרת וגנות המחלוקת, הביא בנו של החפץ חיים (דוגמא משיחות אבי עמ' פ) בשם הג"ר טוביה אב"ד לונא, שבעת המחלוקת שהיתה בישיבת ראדין, נשברה רוחו של החפץ חיים מאד כתוצאה מכך, ונכנס אל הישיבה ודרש כשעתיים במרירות נפש על עוון המחלוקת. ואמר שאמנם לא הביא בספרו את דברי הרמב"ם החמורים (פ"ז מדעות) על בעלי מחלוקת ולשון הרע, שכתב "ואלו שאין להן חלק לעולם הבא אלא נכרתין ואובדין ונידונין על גודל רשעם וחטאתם לעולם ולעולמי עולמים, המינים והאפיקורסים וכו' ובעלי לשון הרע" - כי "לא רצה להטיל פצצה כזו על הציבור", אך על פי האמת, כיון שהרמב"ם הפוסק המפורסם העתיק את הדברים להלכה, כך הוא הדין ולא יועיל לבעלי מחלוקת ולשון הרע שום עצה וזכות. ואמר אז לבני הישיבה, שעם כל חביבותו ללומדי תורה, מוטב לו שיאבדו אפילו שבעים ישיבות, משיכנס בחבורת כת בעלי מחלוקת ולשון הרע.

בסעיף י"ב מהפתיחה (לאווין) הנלמד היום בסדר הלימוד היומי בחפץ חיים, כותב החפץ חיים שאדם הגורם על ידי סיפורו לחזק או להמשיך מחלוקת, עובר גם בלאו של 'לא יהיה כקורח ועדתו', שהוא אזהרה שלא להחזיק במחלוקת. בהגהות 'באר מים חיים' כותב החפץ חיים כי בדבריו אלו נקט כדעת הסמ"ג ורבנו יונה, שלמדו שלא זו נאמר על כל המחזיק במחלוקת מכל סוג שהיא, וציין לעיני ברמב"ן (ספר המצוות שורש ח) שחולק וסובר שלא זו נאמר רק על מי שחולק על הכהונה ואומר שאינה שייכת לשבט אהרן הכהן, ומדרבנן דרשוהו באסמכתא על כל המחזיק במחלוקת.

בביאורים ומוספים מציינים, כי ישנן עוד דעות בראשונים שפסוק זה לא נאמר כלל בתורת אזהרה ולא, אלא הוא גילוי של התורה על העונש הראוי לבעלי מחלוקת. אכן כתב הח"ח לקמן (שמירת הלשון שער הזכירה פט"ו בהגה"ה), שגם לדעות אלו, אם נשבע להחזיק במחלוקת, קרוב הדבר שהוא בכלל נשבע לעבור על המצוה, כיון שיש כמה פסוקים בתורה המרמזים על עוון המחלוקת, ועל כן נראה שישאל על שבועתו.

וביאר נוסף על פסוק זה בדרך הדרש, הביא בספר עלי באר בשם הגר"ח

המוסר היומי

תכלית עבודת השי"ת - להמשך אחריו כברזל אחר המגנט

מתוך הנלמד השבוע בתוכנית קנין חכמה:

בהם - עד ש'משך אחריו' תִּבְרַךְ מִפֶּשַׁע כְּבָרָה אַחַר אֲבֹן הַשְּׂוֹאֵבִית!
 וְכָל מִה שְׂיֻכַּל לְחֹשֵׁב שֶׁהוּא אֲמִצְעֵי לְקַרְבָּה הַזֹּאת - יִדְרֹף אַחֲרָיו וַיֵּאחַז בּוֹ
 וְלֹא יִרְפֶּהוּ, וּמִה שְׂיֻכַּל לְחֹשֵׁב שֶׁהוּא מְנִיעָה לָּהּ - יִכְרַח מִמֶּנּוּ כְּבוֹרֶחַ מִן הָאֵשׁ:
 כִּינֹן שְׂבִיאוֹתוֹ לְעוֹלָם אֵינָה אֶלָּא לְתַקְלִית הַזֶּה, דְּהֵינּוּ לְהַשִּׁיג אֶת הַקַּרְבָּה הַזֹּאת,
 בְּמַלְטוֹ נִפְשׁוֹ מִכָּל מוֹנְעֵיהָ וּמִפְסִידֶיהָ".

"עקר מציאות האדם בעולם הזה הוא, בק לקיים מצוות, ולעבד, ולעמדם בנפשו. והנאות העולם, אין ראוי שיהיו לו אלא לעזר ולסייע בלבד, לשיהיה לו נחת רוח וישוב דעת למען יוכל לפנות לבו אל העבודה הזאת המטלת עליו. ואמנם ראוי לו שתהיה כל פגיתו בק לבוהא ותבנה, ושללא יהיה לו שום תקלית אחר בכל מעשה שיעשה, אם קטן ואם גדול, אלא להתקרב אליו ותבנה ולשבר כל המחצות המפסיקות בינו לבין קונו - הן הנה כל עניני החמירות והתלוי

[מסלת ישרים פרק א]

"הייתי בהלם מוחלט", סיפר היהודי. "אבא השאיר ירושה של כ-11 מיליוני שקלים וציווה לא לתת לי מאומה! הרגשתי שהאדמה רוקדת לי מתחת כפות הרגלים. מה?! למה?! איך זה ייתכן???"

הרב אהרן מרגלית מחבר הספר 'אתה'לך' בסיפור מפעים על הירושה הגדולה שנשללה מבכור האחים

וְתִדְבַר מִרְיָם וְאַהֲרֹן (במדבר יב, א)

מסר לו מעטפה חתומה, ואמר לו "כבוד הרב הצוואה שלי נמצאת במעטפה, יש לה שמונה עותקים כמספר הילדים, כל אחד מהם חתום בחתימת ידי. בבקשה ממך לאחר אריכות ימי תכנס את הילדים שלי, פתח את המעטפה בנוכחותם תקריא להם את הצוואה ותן לכל אחד מהם עותק".

"ביום השביעי של השבעה יצאנו לבית העלמין", מספר הבן הבכור, "אמרנו את פרקי התהלים כמקובל וחזרנו הביתה. בתיאום מראש הגיע הרב, וסיפר לנו שבידו מופקדת הצוואה. הוא פתח את המעטפה, והחל להקריא, ובעודו מקריא, חוורו פניו..."

תוך כדי שהאיש מספר לי את הסיפור הוא שלף את הצוואה של אביו המנוח והראה לי אותה, אני רואה צוואה שכתובה בכתב יד על דף חלק ללא שורות, היא כתובה בסדר מופתי, בכתב נקי וזורם. אני לא גרפולוג אבל גם בלי להיות גרפולוג היה לי ברור שמדובר באדם מאוד מאוד מסודר ומאורגן, ושהצוואה נכתבה לאחר מחשבה רבה ולא בסחף ספונטני או מתוך פיזור הדעת.

האבא מפרט בצוואה את הנכסים שלו, הן נכסים של הון נזיל והן קרקעות ודירות. בסך הכל הוא משאיר אחריו עיזבון בהיקף של כ-11 מיליוני שקלים. הוא מחלק את העיזבון כולו בין ילדיו, ליתר דיוק בין שבעת ילדיו. לבן הבכור הוא לא מוריש מאומה!

"היינו בהלם מוחלט", מספר לי היהודי. "לא רק אני אלא גם האחים והאחיות שלי. אני עצמי הרגשתי שהאדמה רוקדת לי מתחת כפות הרגלים. מה?! למה?! איך זה ייתכן???" אחת האחיות שלי הציעה שנתעלם מהצוואה ונתחלק ברכוש שווה בשווה, אבל אני לא הסכמתי. אם זה היה רצונו של אבא נעשה כרצונו, אבל אני רק לא מבין למה זה היה רצונו. מה היה לו נגדי? וכי עשיתי לו משהו רע? אדרבה, אני הייתי הבן הכי אהוב עליו, תמיד הייתי קרוב אליו יותר מכל האחים והאחיות. למה הוא עשה לי דבר כזה?!"

במשך שעה ארוכה השיח היהודי את לבו בפני. הוא מספר לי על הביזיונות שהיו מנת חלקו, המשפחה המורחבת כבר החלה לדבר על כך, ואט אט זה מתחיל לזלוג החוצה. "אני לא שמעתי כלום", אומר לי היהודי, "אבל אני בטוח שכבר יש בחוץ אנשים 'טובים' שהתחילו לעשות חשבון שאם אבא נישל אותי מהירושה, בטח היתה לו סיבה טובה לעשות זאת. ועדי בשמים שלא אני ולא אחים שלי מצליחים להבין איזו סיבה היתה לו? לא אכפת לי מהכסף בכלל, אני מוותר על הכסף. אבל אני רוצה להבין למה. למה למה למה? איך אבא שלי עשה לי דבר כזה? איך? אני יודע שצריך ללמד זכות, תאמין לי שניסיתי, כבר חודשיים שאני מנסה. ירדתי עשר קילוגרמים במשקל, אני לא מצליח לאכול כי אני כל הזמן חושב למה, מנסה למצוא היגיון, שיהיה לי איך ללמד זכות, אבל מאז שהייתי בן שש או שבע, אף פעם לא הכעסתי את אבא, אף פעם לא היתה בינינו אי הבנה".

"ב'שלושים' של אבא לא רציתי לצאת לקבר שלו", הוא ממשיך לספר כשדמעות בעיניו. "אני כועס על אבא. אני גם לא רוצה להיות שם בנוכחות בני המשפחה, לא מסוגל לשאת את עיני לאחים והאחיות שלי, אבל שניים מהאחים מאוד הפצירו בי ויצאתי. כשכולם התפזרו אני נשארתי, לא יכולתי להתאפק, פרצתי בשאגות, אבא! למה? תסביר למה! אבא, אתה מחויב להסביר לי! אני מבקש, אני מתחנן, אני לא יודע איך תעשה את זה אבא, איך שאתה רוצה, אבל אתה לא יכול להשאיר אותי ככה. אם לא תבוא אלי, אני אבוא אליך לשמוע את התשובה, בין כה וכה כבר אין לי טעם בחיים, אני לא יכול לחיות ככה. לא רוצה כסף, מוותר על זה, אבל אני כן רוצה הסבר, את זה אני רוצה לדעת".

עמדנו תחת פנס רחוב, מעט עוברים ושבים עברו במדרכה הסמוכה, הם הרגישו שיש שם אנשים בסערת רוחות. השעה היתה מעט אחרי 11 בלילה, אוויר קריר נשב, ואני עומד שם איתם, זוג מבוגרים ונשואי פנים. נעתקו המילים מפי. מה אומרים לאדם שנמצא בכזו מצוקה, בכזה מצב לא פשוט?

אחרי שנתתי לו אמפתיה ובאמת הרבה מאוד אמפתיה, שירגיש שאני מזדהה אתו וחש את מצבו, שאני מרגיש את המצב הכל כך בעייתי שבו הוא נמצא,

זה קרה לא מזמן. התבקשתי למסור שיחה במרכז קהילתי באחת מערי הארץ, בנושא שמעולם לא דיברתי עליו בצורה מסודרת – כיבוד אב ואם. שמחתי על האתגר, יש לי הזדמנות להכין הרצאה על נושא חדש, ללמוד אותו לעומק ולהעביר אותו לקהל המאזינים בצורה מובנית. התכונתי היטב, למדתי את שורשי המצווה, רמב"ם, חינוך, רמב"ן, ספר חרדים ועוד. ההרצאה, כך הרגשתי, פועלת את פעולתה. פה ושם ראיתי אפילו ממוחטות נייר שמוחות דמעה או שתיים. כדרכי בהרצאות שאני מוסר, תיבלתי את הדברים בכל מיני דוגמאות מהחיים. המסר העיקרי שרציתי להעביר הוא שגם כשיש לך משקעים שאתה סוחב אתך ארבעים שנה נגד ההורים שלך, כי נדמה לך שבאפיקומן או ביומולדת קיבלת פחות יחס מהאחים האחרים, או שעל הילד שלך שקוראים לו אברהם לייב הם פחות מסתכלים כי הם רצו שיקראו לו רק אברהם וכדו'. למרות ועל אף הכל, מצוות כיבוד הורים שרירה וקיימת, ואנחנו צריכים וחיבים למלא אותה בצורה הכי קרובה לשלמות.

ואיך באמת יכול אדם לדלג מעל המשקעים הללו? איך הוא יכול להעלים מהלב שלו את הכאב העצום שלפעמים נגרם על ידי ההורים, ביודעין או בלא יודעין? הרמב"ם באמת כותב שמצווה שימחה הדבר מלבנו, אבל איך עושים את זה בפועל?

אחד הפתרונות היותר מעשיים הוא על ידי לימוד זכות. פשוט ללמד זכות. נכון שמוזיית הראיה שלך זה נראה לא מובן למה אבא התנהג ככה, אבל כנראה היתה לו סיבה, כנראה שהוא לא שם לב שהוא פוגע בך, וייתכן שבמקומות ובזמנים אחרים אתה קיבלת יותר מאחרים. בטוחני שאף חתן או כלה לא נישאו מתוך מטרה ללדת ילדים כדי שיהיה להם במי להתעלל ושום אבא לא משכים בבוקר, הולך למקוה לפני התפילה ואח"כ מתפלל בכוונה לבוורא עולם שהיום יצליח לפגוע בילדיו יותר משהצליח אתמול. אתמול העליב אותם 12 פעמים, ומתפלל שהיום יצליח לפחות 13 פעמים.

ההורים בכל מקרה עשו את המרב והמיטב לפי הכלים שהיו להם, לפי הידע שהיה ברשותם. וצריך גם לזכור שפעם היו הרבה פחות אפשרויות ללמוד לגדל ילדים ולחנך אותם, שום הורה לא מקבל רשיון להיות הורה ובוודאי שכל הורה עושה את מרב ההשתדלות להשפיע רוב טובה ושמחה על ילדיו, גם אם לעיתים נראה לילד שהם שגו.

אמרתי למאזינים בציניות שאני רוצה לחשוף בפניהם פסק הלכה מפתיע שרבים לא יודעים עליו: ובכן, שימו לב... חלק מהפוסקים סבורים שמותר ללמד זכות גם על ההורים!! הייתם מאמינים?

במשך ההרצאה כולה דיברתי מנהמת ליבי. אני מכיר משפחות שמתמודדות עם בעיות מסוג זה, במבט מהצד זה נראה כל כך שולי ולא חשוב, אבל אנשים שקועים ברגשות וזה מלווה אותם עשרות שנים, לא כל כך מצליחים להבין שבעצם הם מתעסקים בדברים שוליים, ובגלל משקעים שמקורם בטעויות או בחוסר הבנה, הם לא מסתדרים עם ההורים שגידלו אותם בעמל וביזע, בתפילות ובלא מעט דאגה וטיפוח.

ההרצאה הסתיימה. השבתי לשאלות שהופנו לעברי בעקבותיה, ואט אט התחלתי לצאת מהאולם ולהתקדם לכיוון הרכב שהחניתי במרחק הליכה קצר. מרחוק אני מבחין בזוג שעומדים מתחת לעץ במקום חשוך, ראיתי שהם מחכים לי. אני מתקרב לעברם והגברת פונה אלי ומספרת שזה עתה היא השתתפה בהרצאה ומאוד נהנתה. זה מאוד דיבר אליה ומיד בתום ההרצאה התקשרה לבעלה וביקשה ממנו שיבוא לכאן כי הם מתמודדים עם סוגיה מאוד מאוד כואבת ואולי אני אוכל לעזור להם בנושא.

הבעל, יהודי חסידי כבן 65, תלמיד חכם על פי חזונו, פותח את פיו ומספר לי סיפור מצמרר: הוא בן בכור למשפחה של 8 אחים. אביו היה אדם אמיד, אפילו עשיר אפשר לומר, והוא נפטר לפני כחודשיים. האבא היה אדם מסודר, מאוד מאורגן ומחושב. באחרית ימיו הוא השאיר צוואה בידי רב בית הכנסת,

אמרתי לו תראה, אני באמת מתנצל, אני בטוח שכבר חשבת על השאלות האלו אלפי פעמים במהלך השבועות האחרונים, אבל אני יכול לומר לך דבר אחד: אתה אומר שאבא שלך היה אדם חכם. כתב היד מראה שהוא היה אדם מאוד מסודר. הוא השאיר אחריו צוואה יצוקה בסלע, חתומה בשני עדים, וניכר עליה שהיא נכתבה ביישוב הדעת.

ככל שהסיפור יותר מוזר, כך לימדוני רבותי, צריך להציב סימן שאלה גדול יותר. אולי הלימוד זכות אינו קל לאיתור הפעם, אבל הוא קיים. חייב להיות שלאבא שלך היתה סיבה טובה לעשות זאת, לא ייתכן שהוא עשה זאת בלי סיבה. כל מה שאנחנו צריכים לעשות זה רק למצוא אותה.

בוא ננסה ביחד. אתה רוצה?

"כן בשמחה", הוא משיב לי.

תגידי... אבא היה במצב מיטבי מבחינה קוגניטיבית?

כן. עד שעה לפני פטירתו המוח עבד בצורה מצויינת.

הוא היה אדם מוסרי?

מאוד.

מחושבן?

מאוד.

אדם ישר?

מאוד מאוד.

אולי בכל אופן היה פעם משהו שאתה זוכרת? אולי בעבר המאוד רחוק פגעת בו קשות והוא אמר לעצמו 'ביום פקדי ופקדתי'?

היהודי אוזח בדש מעילי ואומר לי: ר' אהרן אתה יודע כמה מאות שעות אני מנסה להיזכר אם פגעתי אי פעם באבא, אני לא מצליח להיזכר, חוץ משטויות של גיל 6-7. מעולם לא פגעתי בו, הייתי הכי קרוב אליו.

נמשיך... במה אתה עוסק?

אני אברך כולל.

כל השנים היית אברך כולל?

מהיום שאבא לקח אותי לחיידר לא יצאתי מבית המדרש. הוא אהב את זה מאוד. אני הבן היחיד שלו שנשארתני בין כותלי בית המדרש. זה גרם לאבא הרבה מאוד נחת. כשהיו לי ארבעה ילדים חשבתי אולי לצאת לעבוד, הילדים גדלים יהיה צורך לחתן אותם, ואז שוחחתי על זה עם אבא, והוא אמר לי אל תצא מבית המדרש, אני אעזור לך, אני אתן לך מלגה קבועה וגם כשיגיע זמנם של הילדים להתחתן אני אעזור לך. שב תלמד.

כמה ילדים יש לך?

12 בלי עין הרע. כולם כבר נישאו, ברוך ה'. לפני שלוש וחצי שנים התחתן צעיר הבנים.

כשהגיעו החתונות אבא עזר לך כמו שהבטיח?

בוודאי. אבא התעקש שאני אחפש שידוכים טובים, לכל חתונה הוא נתן לי 50 אלף דולר, חוץ מזה נתן לכל נכד עשרת אלפים שקלים. עשרת אלפים ₪ הוא נתן לכל הנכדים שלו לחתונתם אבל לי, אבל רק לי הוא גם עזר באופן אישי עם 50 אלף דולר לכל ילד מכיון שאני הייתי היחיד שנשארו בכולל והוא גם הבטיח לי זאת, האחרים לכולם יש משרות כאלו ואחרות וכולם הרבה יותר מסודרים מבחינה כלכלית.

גם כששער הדולר היה 4.92 אבא נתן לך 50 אלף לחתונת כל ילד? כן.

מתי אבא כתב את הצוואה?

לפני שלוש שנים. היתה לו צוואה קודמת, הוא כתב כאן שהצוואה הקודמת בטלה ומבטלת, זו הצוואה הקובעת. לא ראינו את הצוואה הקודמת.

וכאן קיבלתי הדגמה אישית מה זה אלוקים ניצב בעדת א-ל. אני מנסה להשכין שלום בין יהודי כאוב לבין אביו המנוח, והנה באורח פלאי, אני שואל אותו את השאלות שמובילות אותו בדיוק לנקודה הזאת.

בזווית הפה חייכתי חיוך קל ושאלתי אותו: תגידי 50 אלף דולר כפול 12 זה 600 אלף דולר, נכון? מה שאומר שלפי שער ממוצע קיבלת יותר מ-3 מיליון שקל, בזמן שיתר האחים שלך התחלקו כולם יחד ב-11 מיליון שקל. לפי החשבון שלי אתה קיבלת בדיוק פי 2 מכל הילדים האחרים...

הוא התחיל לנוע באי נוחות, מחשב חשבונות ופתאום חייך חיוך רחב. החשבון צודק, הוא קיבל פי שניים מכולם!

אבל הוא לא רגוע, עדיין נשאלת השאלה, למה אבא לא כתב את זה בצוואה, למה הוא לא אמר את זה בצורה ברורה. למה הוא היה צריך ככה לבזות אותי לפני כולם שיחשבו שהוא נישל אותי מהירושה?

אני לא ויתרת: "אבא היה בטוח שאתה תבין", אמרתי לו. "אדם יש לו הכרת הטוב, הוא זוכר שאבא שלו עזר לו, הוא יודע שאבא שלו נתן לנו סכומי כסף עצומים פעם אחר פעם. הנה תראה, הוא שינה את הצוואה אחרי שגמרת לחתן את הילדים, כשאבא כיסה לך את מלוא חלקך ברכושו ונתן לך כפי שמורה התורה פי שניים מהאחרים הגיע זמנו של אבא לעדכן את הצוואה ...

"אז למה הוא לא כתב את זה במפורש? על זה כבר הרבה יותר קל ללמד זכות. אולי הוא לא רצה שהאחים האחרים יקנאו, אולי הוא לא לקח בחשבון שאתה תמרה להיעלב וממילא תשכח את כל הכספים הרבים שהוא נתן לך עוד בחיי-חיותו יותר מהאחים האחרים. אולי זה היה נראה לו ברור מאלי ו הוא לא הרגיש צורך לכתוב דברים ברורים ויודעים.

"הכישלון הוא לא של אבא שלך, אלא שלך. אתה היית אמור להבין מיד את מה שמסתתר מתחת לשורות הללו, אבל לא הצלחת. אני לא מאשים אותך, זה נפל עליך כרעם ביום בהיר. לא היית מוכן לזה, הרגשות הציפו אותך ומיהרת להרגיש פגוע ונעלב, ובמצב כזה כבר קשה לחשוב ולדון לכך זכות. אבל אתה גם לא יכול ואין לך זכות להאשים את אביך".

אני רוצה לומר לציבור הקוראים היקר, מי שלא ראה את האנשים האלו כשהם שמחים ומאושרים, לא ראה שמחה מימיו. "הורדת לי סלע מהלב", הוא אמר, "לא יכולתי לסבול את ההרגשה הזאת. אבל עכשיו אני מבין שאבא נתן לי יותר מלאחרים. פי שניים בהידור, בחיי חיותו. הוא לא כעס עלי ולא ניסה להעניש אותי. להיפך. איזה יופי".

תוך כדי דיבור הוא אומר לאשתו "בואי נעשה מלווה דמלכה, נזמין את כל האחים והאחיות הגיסים והגיסות ונספר לכולם עד כמה אבא צדק, יהיה בזה כיבוד אב גדול ושלא חלילה ידברו עליו או עלי לשון הרע. אולי נזמין גם אורגן שישמח אותנו ואת ר' אהרן שישתתף בחגיגה הגדולה". אבל אני קצת הרגעתי אותו ואמרתי לו "ירושה לא קיבלתם, ואתם הולכים לבזבז כסף על האורגן?". נפרדתי מהם לשלום. הם נרגעו, היהודי הזה כבר חזר לאכול בצורה בריאה, אבל אני הפסקתי. אני לא נרגעתי. התרגשתי מאוד מהתפקיד שמילאתי בסיפור הזה. יהודי ביקש מאבא שלו שישלח לו הסברים, ואבא שלו שלח אותי. ניסיתי להרהר ולהבין למה זכיתי להיות השליח הטוב. למה הקב"ה בחר דווקא בי, אולי כי פעמים אחרות אני עושה מאמצים גדולים להשכין שלום, ולא תמיד אני רואה תוצאות. הקב"ה נתן לי על מגש של כסף, להביא להשכנת שלום בתוך זמן קצר, בצורה פלאית ועם סוף כל כך שמח.

אבל המסקנה הכי חשובה מהסיפור הזה, שתמיד יש נקודת זכות. מה שאנחנו צריכים זה לחפש ולהמשיך לחפש עד שנמצא. ואם לא הצלחנו זה רק בגלל שלא חיפשנו מספיק, משום שתמיד תמיד ישנה נקודת זכות גם אם אנחנו מתקשים למצוא אותה בינתיים...